

Амелічева Л.П., д.ю.н., доцент,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна

ЩОДО ПІДСТАВ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ У СКЛАДНИХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Динаміка розвитку юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці безпосередньо пов'язана з поняттям «підстави юридичної відповідальності», яке певною мірою обумовлює реалізацію цієї відповідальності, а також забезпечує досягнення її мети – зменшення чисельності зазначених порушень, що, в свою чергу, сприяє збереженню життя, здоров'я, працездатності працюючих, безпеці виробничого середовища в наш складний і небезпечний час.

З моменту повномасштабного вторгнення російського загарбника на територію нашої держави, праця українців стала характеризуватися великою кількістю нових, в тому числі смертельно небезпечних ризиків, що призводять до погіршення умов праці в усіх галузях економіки, але найбільше у тих, в яких використовуються об'єкти критичної інфраструктури (енергетика, комунальне господарство тощо, що є стратегічно важливими для функціонування економіки і безпеки держави, суспільства та населення, виведення з ладу або руйнування яких може мати вплив на національну безпеку і оборону, природне середовище, призвести до значних матеріальних та фінансових збитків, людських жертв).

Так, нерідко під час ворожих масованих ракетних обстрілів по всій території нашої держави гинуть й дістають поранення працівники під час виконання своїх трудових обов'язків. За даними Державної служби з питань праці (далі Держпраці) 25 травня 2022 року внаслідок ракетного обстрілу російськими загарбниками та влучення в будівлю на одному з транспортних підприємств м. Покровськ Донецької області двоє працівників отримали поранення. 15 липня 2022 року у Дніпрі внаслідок ракетного обстрілу збройними силами ворога загинув від смертельного поранення працівник ТОВ ВКФ «Ігрек». На тому ж підприємстві 29 вересня 2022 року внаслідок ракетного обстрілу загинув охоронець, отримали поранення шиномонтажник та водій [1] й ін.

По кожному з таких нещасних випадків проводилося спеціальне розслідування, організоване відповідним територіальним органом Держпраці. За результатами роботи комісії по спецрозслідуванню склалися правостворювальні акти за формою Н-1, що дозволили сім'ям

загиблих працівників та працівникам, потерпілим від поранень, контузії, каліцтва, гарантовано отримувати відшкодування шкоди у вигляді щомісячних та одноразових страхових виплат в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Інакше кажучи, вказані страхові виплати гарантуються нашою державою завдяки реалізації механізму юридичної відповідальності, що впливає зі ст. 1166 «Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду» ЦКУ, ст. 273 «Відшкодування шкоди в разі ушкодження здоров'я працівників» КЗпП України, ст. 9 «Відшкодування шкоди у разі ушкодження здоров'я працівників або у разі їх смерті» Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-ХІІ та ін. На жаль, правова природа цієї юридичної відповідальності наразі не досліджена в достатній мірі, хоча її підстави встановлені Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.99 № 1105-ХІV та конкретизовані у Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 337.

Українці попри складну військово-політичну ситуацію в країні, вірять у якнайшвидшу перемогу над ворогом і реально її наближають, планують своє повоєнне відновлення економіки, забезпечення гідної і безпечної праці. При чому безпечність праці серед вказаних напрямів планування варто зауважити окремо. Адже у вітчизняній правовій науці проблематика поліфункціональної й багатоаспектної категорії «охорона праці (належні безпечні і здорові умови праці)» та її системи понять знову стала нагальною тематикою для науково-правових досліджень, що обумовлено ухваленням у червні 2022 року на 110-й сесії Міжнародної конференції праці історичного рішення про те, що «безпечне та здорове робоче середовище» з 2024 року буде входити до основних принципів та прав у світі праці. За для цього були внесені відповідні зміни до Декларації МОП основних принципів та прав у світі праці від 1998 р., а також до Декларації МОП про соціальну справедливість у цілях справедливої глобалізації від 2008 р. та Глобального пакту про робочі місця від 2009 р. [2; с. 51].

Далі розглянемо, вплив ризиків нещасних випадків на виробництві, пов'язаних з війною, прояви яких значно збільшилися після повномасштабного вторгнення, на появу нових підстав юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці.

Прояви таких ризиків спонукали законодавця у квітні 2022 року доповнити перелік наглядових органів за охороною праці у статті 38 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-ХІІ ще одним центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту відповідно до Кодексу цивільного захисту України. Це обумовило збільшення кількості підстав юридичної

відповідальності насамперед роботодавця за порушення вимог в сфері охорони праці, що тепер вже впливають із законодавства з питань цивільного захисту (а саме: невиконання або неналежне виконання роботодавцем обов'язку проводити евакуацію персоналу у разі збройного конфлікту, додержуватися порядку укриття персоналу в захисних спорудах цивільного захисту, видачі персоналу засобів індивідуального захисту (протигазів) й ін.).

Таким чином, все вищевикладене дозволяє зробити висновок про необхідність та своєчасність вивчення існуючих підстав юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці як важливого засобу охорони та захисту суспільних відносин від протиправних посягань на належні безпечні і здорові умови праці працівника (або безпечне та здорове робоче середовище), які пов'язані зі складними військово-політичними умовами в нашій державі. Також необхідно у подальшому удосконалювати класифікацію цих підстав. Зазначене дозволить підвищити ефективність механізмів застосування різних видів юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці насамперед на територіях, де точаться бойові дії, що дозволить зберегти більшій кількості працюючих життя, здоров'я та працездатність.

Література

1. Оперативна інформація. Нещасні випадки. Аварії. Сайт Держпраці. 2022. URL: <http://surl.li/ewxkk>.

2. Турченко О.Г., Амелічева Л.П. Забезпечення та захист права на належні безпечні і здорові умови праці у світлі міжнародних та європейських трудових стандартів. Наук. зап. Львів. ун-ту бізнесу та права. 2022. Вип. 35. С. 50–58.

УДК 347.78(043.2)

Андрій В.М., д.ю.н.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Актуальність порушеної проблематики обумовлена тим, що інвалідність в сучасному одна з глобальних проблем, яка торкається практично всіх сфер діяльності. Незважаючи на існуючі національні, регіональні та міжнародні правові норми, а також діяльність міжнародних організацій, зусилля неурядових організацій в усьому світі, права людини, що належать особам з інвалідністю потребують особливого захисту.